Vilnius University Press

Contents lists available at Vilnius University Press

Literatūra
2025, vol. 67(1), pp. 60–77

ISSN 0258-0802 eISSN 1648-1143
DOI: https://doi.org/10.15388/Litera.2025.67.1.4

Edmundas Malūkas literatūros lauke: populiaraus rašytojo trajektorija ir strategijos

Taisija Oral

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
El. paštas taisija.oral@llti.lt
https://orcid.org/0009-0003-0837-2503

Santrauka. Populiariosios literatūros tyrimų stoka akivaizdi besidomintiesiems šiuolaikinės lietuvių literatūros procesais ir jų kritiniu įprasminimu. Populiariųjų romanų kasmet daugėja, jie įvairuoja, o išsamių, konceptualių, nuoseklių tyrimų vis neatsiranda. Šiuo straipsniu siekiama pasiaiškinti, kodėl taip yra, ir pradėti empirika grįstą pokalbį apie populiariosios literatūros polaukio steigimosi pradžią po nepriklausomybės atkūrimo. Remiantis Pierre'o Bourdieu įžvalgomis apie literatūros lauko sandarą ir dėsningumus, atliekama atvejo analizė – nagrinėjama vieno populiariausių dešimtojo dešimtmečio pradžios romanistų – Edmundo Malūko – trajektorija literatūros lauke ir jo knygų paratekstinės strategijos. Siekiama išryškinti, kaip iš vienos pusės ribotos gamybos polaukio sergėtojai, o iš kitos pusės žiniasklaida ir skaitytojai reaguoja į Malūko fenomeną ir kaip pats rašytojas įprasmina savo veiklą literatūros lauke, į kokią poziciją pretenduoja ir kokias strategijas realizuoja. Debiutavęs kaip žanrinės literatūros autorius, rašytojas savo trečiuoju romanu manifestuoja jau kitokią – autentiškesnę – strategiją ir kūrybos pragmatiką. Malūko neįstojimo į Rašytojų sąjungą istorija ir jos interpretacijos išryškina skirtingas pozicijas literatūros lauke populiariosios literatūros atžvilgiu. Galiausiai, paskatintas negausios ir dažnai nepalankios ribotos gamybos polaukio veikėjų kritikos, rašytojas imasi kitų literatūros formų (apsakymų, autobiografinio rašymo, istorinių romanų) ir tobulina stilių, tačiau, prarasdamas dalį savo skaitytojų, nesulaukia didesnio profesionaliosios kritikos dėmesio. Malūko trajektorijos ir strategijos pokyčių analizė leidžia pažvelgti į lietuvių literatūros lauką po nepriklausomybės atkūrimo iš kitokios – populiariajai literatūrai priskiriamo rašytojo – perspektyvos ir papildyti laikotarpio rašytojų laikysenų galeriją nauja figūra.
Reikšminiai žodžiai: populiarioji literatūra, literatūros laukas, rašytojo trajektorija, paratekstinės strategijos.

Edmundas Malūkas in the Literary Field: The Trajectory and the Strategies of a Popular Writer

Abstract. The lack of research on popular literature is evident to those interested in contemporary Lithuanian literary processes and their critical interpretation. The number of popular novels is growing every year, and they are becoming more diverse, yet there is still a lack of detailed, conceptual, and consistent research. This article aims to address the question why this is the case and to initiate an empirically based discussion about the emergence of popular literature after the restoration of Lithuanian independence. Based on Pierre Bourdieu's insights into the structure and patterns of the literary field, a case study is conducted: the trajectory of one of the most popular novelists of the early 1990s, Edmundas Malūkas, in the literary field and the paratextual strategies of his books are analyzed. The aim is to investigate how, on the one hand, the gate-keepers of the subfield of small-scale production and, on the other hand, the media and readers react to the phenomenon of Edmundas Malūkas, and, as a next step, to determine how the writer himself interprets his activity in the literary field, what position he aspires to, and what strategies he implements. Having debuted as an author of genre literature, Malūkas then manifests a different, and arguably a more authentic strategy and pragmatics of literature in his third novel. Despite the rejection of the Writer's Union, along with the

Received: 12/08/2025. **Accepted:** 05/09/2025
Copyright © Taisija Oral, 2025. Published by Vilnius University Press
This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

limited and mostly unfavorable reviews by professional critics, Malūkas tries his hand at other literary forms (short stories, autobiographical writing, and historical novels) and strives for stylistic mastery. However, in the process, he moves away from his earlier mass readership without being able to appeal to an elite audience. This analysis of Malūkas' trajectory and the changes in his strategy allow us to see the field of Lithuanian literature after the restoration of independence from a new perspective, which is grounded in the experience of a writer categorized within popular literature and thus experiencing differently the power effects of the literary field.
Keywords: popular literature, literary field, writer's trajectory, paratextual strategies.

Įvadas

Populiariosios literatūros tyrimų stoka akivaizdi visiems besidomintiesiems šiuolaikiniais lietuvių literatūros procesais ir jų kritiniu įprasminimu (pavyzdžiui, Daugirdaitė et al., 2008), tačiau šis stygius pastebimas ne tik Lietuvoje. Kaip aiškina amerikiečių literatūros tyrėjas Michaelis Butteris, popliteratūros tyrimai atsiduria dvigubo kitoniškumo pozicijoje tarp dviejų įsitvirtinusių disciplinų: literatūros mokslo, tradiciškai formuojančio ir aptarnaujančio kanoną, ir kultūros tyrimų, kurie labiau domisi kinu, televizija, reklama, mada (Butter, 2010). Lietuvoje populiariosios kultūros tyrimai nėra instituciškai įsitvirtinę – iki šiol popkultūra nagrinėjama atskirų mokslininkų, daugiausia filosofų, sociologų, medijų ir vizualiųjų menų tyrėjų (Mažeikis, 2002; 2003; Kačerauskas, 2006; 2016; Černiavičiūtė, 2008; Lavrinec, 2008; Tereškinas, 2013 ir kt.), kuriuos suburia popkultūrai skirtos konferencijos, apsieinančios ir be literatūros temų (pavyzdžiui, *Lytis, medijos, masinė kultūra*, 2005). Nuoseklesnio dėmesio popliteratūrai galima būtų tikėtis nebent iš filologų, tačiau, kaip teigia Butteris (2010, p. 200), įvairių šalių filologijoms būdingas modernistinis šališkumas (angl. *modernist bias*) – literatūros kritikos tendencija daugiau ar mažiau nesąmoningai priimti aukštojo modernizmo estetiką kaip normą, kurios turi laikytis visų epochų ir visų rūšių literatūra. Toks „modernistinis šališkumas" akivaizdus tiek Giedriaus Viliūno (2003) straipsnyje, pristatančiame dešimtojo dešimtmečio popliteratūros žanrinį pjūvį, tiek Regimanto Tamošaičio teiginiuose diskusijoje „Populiariosios literatūros suvešėjimas" (Daugirdaitė et al., 2008). Deja, ši nuostata lemia, kad didelė ir reikšminga literatūrinės produkcijos ir kultūrinio gyvenimo dalis lieka akademiškai nereflektuota ir dažnai net nepažįstama. Drauge, kaip pastebi Jūratė Sprindytė (2022), populiariosios literatūros vis daugėja, ji įvairuoja ir įsilieja į bendrą medijų lauką, kur elitinės ir popliteratūros supriešinimas dažnai nebetenka prasmės.

Tarp filologų darbų, skirtų populiariajai literatūrai, savo požiūriu kiek išsiskiria Dalios Kuizinienės ir Nerijaus Brazausko straipsniai. Kuizinienė glaustai aptaria populiariąją literatūrą iš leidybinės perspektyvos (Kuizinienė, 2010), o Brazauskas panoramiškai analizuoja pirmojo XXI a. dešimtmečio lietuvių romaną populiarumo aspektu (Brazauskas, 2012). Abu straipsniai savo žiūra priartėja prie literatūros sociologijos, tačiau tiek vienas, tiek kitas yra daugiau tyrimo projektai. Tai suprantama, nes trūksta nuosekliai surinktų empirinių duomenų apie popliteratūros leidybos lauką, auditorijos tyrimų (ši kryptis itin įtakinga šiandieniniuose popkultūros tyrimuose), pačių kūrinių interpretacijų įvairiais pjūviais (pavyzdžiui, ideologiniu, naratologiniu). Populiariuosius romanus nagrinėjančiuose tyrimuose dominuoja žanrinė prieiga (Viliūnas, 2003; Pilipauskaitė, 2006; Sprindytė,

2007, Bikulčius 2010) ir reprezentacijų analizės (Narbutaitė, 2013; Vaičiūtė, 2024). Be to, dažniausiai pasirenkama kalbėti apie populiariąją literatūrą jau po šios „suvešėjimo“ XXI a. pradžioje, paliekant nuošalyje klausimą apie ankstesnes jos užuomazgas. Iš literatūros sociologijos perspektyvos apie populiariąją ir mėgėjišką literatūrą šiek tiek svarstyta Loretos Jakonytės monografijoje – mokslininkė aptarė populiarųjį rašytoją kaip kolektyvinį subjektą, įsibrovusį į literatūros lauką po nepriklausomybės atkūrimo (Jakonytė, 2005, p. 171–177).

Šiuo straipsniu tikimasi prisidėti prie populiariosios lietuvių literatūros istorijos rašymo ir požiūrio į popliteratūros tyrimus atnaujinimo. Siekiama atsiriboti nuo filologams būdingo modernistinio šališkumo, „apokaliptinio elitarizmo“[1] (Mažeikis, 2002, p. 110) ir konstruoti tyrimo objektą iš literatūros sociologijos perspektyvos. Pasirenkama nagrinėti vieno populiariausių nepriklausomybės pradžios rašytojų Edmundo Malūko (g. 1945) trajektoriją literatūros lauke ir jo knygų leidimo paratekstines strategijas. Pagrindinis klausimas, į kurį norima atsakyti: kaip užimama populiaraus rašytojo pozicija lietuvių literatūros lauke po nepriklausomybės atkūrimo ir koks yra jos santykis su autonominiu poliumi?

Edmundo Malūko atvejis parankus pradėti pokalbį apie popliteratūros polaukio steigimosi pradžią[2] po nepriklausomybės atkūrimo ir apie šio polaukio pokyčius. Viliūnas Malūką pavadino „‘laukinės’[3] XX a. pabaigos lietuvių literatūros embleminiu autoriumi“ (Viliūnas, 2003, p. 291), o Sprindytė – „ryškiausiu popliteratūros pranašu“ (Daugirdaitė et al., 2008). Apžvalginiame straipsnyje apie dešimtojo dešimtmečio popliteratūrą Viliūnas priskyrė Malūko romanus prie „sensacinės prozos“, kurioje „susitelkia visa, kuo skaitytoją vilioja bulvarinė spauda“ (Viliūnas, 2003, p. 291). Viliūno straipsnyje nurodomi kai kurie Malūko literatūrinės biografijos faktai, glaustai atpasakojami iki 2000 m. išleistų romanų siužetai, o straipsnio pabaigoje pateikiama kūrybos kritika. Minėtina, kad keturi Malūko romanai (*Juodieji želmenys*, *Moters kerštas*, *Šiukšlynų žmonės*, *Migla II*) įtraukti į Deimantės Vaičiūtės (2024) tyrimo, skirto Lietuvos vaizdiniams populiariojoje literatūroje aptarti, akiratį, tačiau išsamiau aptariamo šio rašytojo literatūrinio fenomeno, atsižvelgiant į literatūrinės trajektorijos ir kūrybos visumą, dar neteko aptikti.

Populiariosios literatūros apibrėžimas, remiantis Pierre’u Bourdieu

Dauguma tyrėjų sutinka, kad sąvoka „populiarioji literatūra“ yra problemiška, nes taip grupuojant kūrinius vienais atvejais remiamasi kiekybiniu, kitais – kokybiniu kriterijumi. Vis dėlto sąvokos neatsisakoma, nes tam tikrų prieigų kontekste ji išlieka paranki. Pavyzdžiui, populiariosios kultūros tyrimų klasika tapusioje Johno Fiske (2011) knygoje brėžiama konceptuali perskyra tarp masinės ir populiariosios kultūros. *Masinė kultū-*

[1] Mažeikio (2002, p. 110) teigimu, po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos kultūros filosofijai buvo būdingas *apokaliptinis elitarizmas*, t. y. nostalgiškas įsivaizdavimas, kad masių kultūros kilimas reiškia neatšaukiamą aukštosios kultūros pabaigą.

[2] Žinoma, žanrinė ir pramoginė lietuvių romanistika pradėjo vystytis dar tarpukariu (Burokas, 1999), tačiau kalbėti apie kokį nors institucinį ar reikšmingesnį žanrinį tęstinumą vargu ar įmanoma.

[3] Naujuosius rašytojus „laukiniais“ pavadino Algimantas Bučys straipsnyje „‘Laukiniai’ spaudžia profesionalus“ (Bučys, 1997).

ra – tai industrinės kapitalistinės visuomenės gaminama kultūrinė produkcija, skirta plačiajam vartojimui, o *populiariosios kultūros* sąvoka apibrėžia neišsemiamą įvairovę būdų, kuriais žmonės naudoja šią produkciją, kurdami naujas prasmes. Fiske domina ne masinės kultūros tendencija vienodinti ir dominuoti (ryškinama, pavyzdžiui, Frankfurto mokyklos atstovų darbuose), bet tai, kaip popkultūra priešinasi manipuliacijoms, kvestionuoja galią ir autoritetą. Anglakalbiuose kultūros tyrimuose seniai pripažįstama, kad populiarioji literatūra neapsiriboja pramogine funkcija – ji yra kultūrinis, politinis ir socialinis artefaktas, savaip reprezentuojantis ne tik dominuojančias laikmečio ideologijas, bet ir jų alternatyvas (žr., pavyzdžiui, Bloom, 2008). Kaip teigia Antonio Gramsci, kurio idėjos aktualizuojamos šiuolaikinėje romano teorijoje (Joshi, 2025, p. 103), komercinė literatūra užima reikšmingą vietą kultūros istorijoje, nes populiariųjų romanų sėkmė rodo, kokia yra „amžiaus filosofija“, t. y. „išgyvenimų ir pasaulio koncepcijų visuma“, būdinga „nebyliajai daugumai“ (Gramsci, 1985, p. 348).

Žvelgiant iš Pierre'o Bourdieu literatūros sociologijos perspektyvos, terminas „populiarioji literatūra“ netenka neigiamų vertybinių konotacijų. Šis terminas tiesiog nurodo *kito* literatūros lauko poliaus egzistavimą, kuris steigiasi ir formuojasi per savanorišką (leidyklų serijos, skirtos žanrinei literatūrai) ar primetamą (rašytojai, kurie nenorėtų vadintis „bulvariniais“ rašytojais, bet yra nuolat taip kategorizuojami) opoziciją autonominiam literatūros poliui. Fiske brėžiama perskyra tarp masinės ir populiariosios kultūros, nors ir yra produktyvi kituose kontekstuose, literatūros lauko tyrimams, apeinantiems recepcijos ir literatūros vartojimo klausimus, neatrodo būtina. Be to, pati literatūros industrija tebėra didžiąja dalimi susijusi su individualia, o ne kolektyvine produkto gamyba – rašytojas kaip individualus kūrėjas, pristatantis savo knygas, dalijantis interviu, išlieka svarbus socialinės erdvės veikėjas. Rašytojas gali būti suvokiamas ir kaip populiariosios kultūros vartotojas, savaip šią kultūrą įprasminantis ir perteikiantis. Taigi Fiske brėžiama perskyra tarp „masinės gamybos“ ir „populiaraus vartojimo“ literatūros lauke netenka savo apibrėžtumo.

Literatūros lauko teorijos žiūra leidžia matyti, kaip konkrečiai tam tikru laikotarpiu, tam tikroje visuomenėje formuojasi ir reiškiasi opozicija tarp elitinės ir populiariosios raštijos, kodėl vis iš naujo ši perskyra kvestionuojama vienų ir g(am)inama kitų.

Bourdieu socialinių laukų teorija Lietuvoje jau seniai pristatyta, aptarta ir sėkmingai taikoma įvairių sričių mokslinink(i)ų, taip pat ir literatūros tyrimuose (Jakonytė-Kvedarienė, 2005; Laukkonėn, 2013; Vasiliauskas, 2018 ir kt.), todėl dar vienas įvadas į šią teoriją būtų perteklinis. Toliau trumpai aptariamos šiam straipsniui svarbiausios sąvokos (kitos sąvokos tikslinamos straipsnyje jas pavartojus).

Masinės gamybos polaukis, kaip aiškina Bourdieu (1996, p. 217), simboliškai diskriminuojamas ir nuvertinamas, bet kartu struktūriškai būtinas, nes per šią opoziciją ribas apsibrėžia ribotos gamybos polaukis. Masinės gamybos polaukis gali plėstis tiek, kiek leidžia rinka, o ribotos gamybos polaukis numano griežtesnius, nors ir paslankius atrankos kriterijus ir iniciacijos etapus (čia veikia savotiškas *peer-review*). Įtampa tarp dviejų polių ir skirtingų pozicijų lemia lauko dinamiką.

Lietuvių literatūros lauką po nepriklausomybės atkūrimo pradeda veikti rinkos dėsniai, silpsta ideologinė kontrolė, tačiau mažėja ir valstybinė parama. Dešimtuoju dešimtmečiu

kultūros lauką dar lygiagrečiai veikia įvairios jėgos: tebejaučiama sovietmečio institutų inercija, bet visuomenė sparčiai demokratiškėja, todėl atsiverianti galimybių erdvė dalyvių patiriama kaip itin plati. Vis dėlto rašytojų išgyvenamas politinio ir kultūrinio entuziazmo laikotarpis trunka neilgai, ekonominių ir politinių iššūkių fone rašytojo profesiją ištinka socialinė krizė (plačiau apie tai žr. Jakonytė, 2005, p. 88–104).

Lietuvių literatūros lauko transformacijų kryptis po nepriklausomybės atkūrimo buvo akivaizdi – ilgainiui jis turėjo įgyti Bourdieu aprašytą išsivysčiusioms kapitalistinėms šalims būdingą struktūrą. Ryškėja ir esminis skirtumas. Vakarų pasaulis išgyveno masinės kultūros proveržį dar prieš Antrąjį pasaulinį karą (Ortega y Gasset, 2013). Per visą XX a. apie tai buvo daug ir įvairiai mąstoma (žr., pavyzdžiui, Mažeikis, 2002; Tereškinas, 2013, p. 11–23), o amžiaus pabaigoje elitinė ir masinė kultūra greičiau koegzistavo, negu konfliktavo (Gelder, 2004). Posovietinėse šalyse globalizuotos popkultūros įsiveržimas į visas gyvenimo sritis dar reikalavo kultūrinio „suvirškinimo“. Lietuvių literatūros lauke, kuris istoriškai buvo tiek sovietinės tapatybės diegimo, tiek tautinės tapatybės formavimo(si) ir išsaugojimo terpė, simbolinis rašytojo kapitalas Atgimimo laikais dar buvo aukštai vertinamas. Po nepriklausomybės atkūrimo verslių „barbarų“ įsibrovimas į literatūrą, sutapęs su rašytojų, kritikų, filologų simbolinio kapitalo laipsnišku nuvertėjimu, buvo išgyvenamas itin dramatiškai, nors bendrame pokyčių kontekste tai buvo kultūros lauko demokratiškėjimo požymis.

Prieš dvidešimt metų Kenas Gelderis (2004) pasiūlė tirti anglakalbę populiariąją literatūrą kaip atskirą literatūros lauką, argumentuodamas, kad šis polaukis yra labai tankiai apgyvendintas, profesionalizuotas ir itin konkurencingas, todėl įmanoma tyrinėti jo vidinę dinamiką, struktūras ir hierarchijas, net ir nebesiejant jų su ribotos gamybos polaukiu. Lietuvoje irgi judama vis didesnės populiariosios literatūrinės produkcijos įvairovės ir gausos linkme (Daugirdaitė ir kt. 2008; Brazauskas, 2012; Sprindytė, 2022), tačiau mažos šalies literatūros rinka suponuoja glaudesnį ryšį tarp skirtingų lauko pozicijų.

Bourdieu metodologijos kontekste rašytojo trajektorija literatūros lauke suvokiama kaip „unikalus keliavimo socialinėje erdvėje būdas, kuriame išreiškiamos *habitus*[4] nuostatos“ (Bourdieu, 1996, p. 259). Trajektorija žymi jau įvykusius pasirinkimus, o strategija orientuota į įsivaizduojamą ateitį. *Rašytojo strategija* nėra racionaliai parengtas veiksmų planas, bet nėra ir visiškai socialinių aplinkybių determinuota veikla. Tai veikiau nuolatinės „derybos“, prisitaikymas prie dinamiškų lauko sąlygų, bandant realizuoti tam tikrus sumanymus. Populiarieji rašytojai itin dažnai matomi kaip veikiantys iš gryno išskaičiavimo, nors jiems sėkmė taip pat nėra garantuota ir jų motyvai imtis kūrybinės veiklos dažnai nėra vien tik ekonominiai – jų *habitus* dėl vienokių ar kitokių priežasčių pasirenka realizuotis būtent literatūrinės gamybos lauke.

Brėžti rašytojo kaip literatūros lauko veikėjo trajektoriją reiškia bandyti atsekti ir surinkti jo veiklos pėdsakus viešojoje erdvėje (knygų publikacijas, interviu, prezentacijas, narystę organizacijose) bei stebėti, kokių reakcijų ir interpretacijų ši veikla sulaukia iš kitų lauko dalyvių, ypač užimančių galios pozicijas. Rašytojo trajektorijos ir strategijos tyrimo

[4] Plačiau apie *habitus* žr. Bourdieu and Wacquant, 2003, p. 151–180.

kontekste reikšmingi bet kokie pokyčiai (perėjimas iš vienos leidyklos į kitą, naujų žanrų pasirinkimas, savivokos metamorfozės), taip pat knygų *paratekstai*. Paratekstais Gerard'as Genette'as pavadino pagrindinius tekstą lydinčius elementus, tokius kaip autoriaus vardas, pavadinimas, žanrinės nuorodos, iliustracijos, anotacijos, įžanginiai žodžiai ir kt. Tai įvairiausi „teksto slenksčiai", kurie pristato tekstą, siunčia žinią, kokiam skaitytojui knyga skirta, ką joje galima rasti (Genette, 1997, p. 1). Išleistos knygos paratekstuose susijungia rašytojo ir leidyklos strategijos, leidžiančios pamatyti, į kokią poziciją literatūros lauke pretenduoja autorius, kaip jis norėtų būti skaitomas ir suvokiamas. Malūko literatūrinės strategijos kontekste ypatingą reikšmę įgyja „autoriaus žodis", aptinkamas daugumoje šio rašytojo knygų, todėl, analizuojant paratekstus, „autoriaus žodžiui" skiriama daugiausia dėmesio.

Kitokio pobūdžio knygų paratekstai (juos Genette'as vadina *epitekstais*), patekę į tyrimo akiratį, yra įvairūs romanų pristatymo diskursai, interviu žiniasklaidai ir knygų publikacijas lydinti kritika. Kadangi visos surinktos medžiagos neįmanoma pateikti viename straipsnyje, šiame darbe minimi tik reikšmingiausi ir iškalbingiausi epitekstų pavyzdžiai.

Malūko debiutas: literatūra kaip verslas, pamokymas ir pasaulio užkerėjimas

Dešimtajame dešimtmetyje pirmieji Malūko romanai (*Kraujo skonis*, 1992; *Juodieji želmenys*, 1993; *Moters kerštas*, 1994), išleisti Vilniaus „Horizonto" leidyklos, kažkokiu, pačiam autoriui ne iki galo suprantamu būdu (Malūkas, 1995c) sutapo su „laiko dvasia". Viliūnas (2003, p. 290) kelia mintį, kad profesionalūs rašytojai, aktyviai dalyvavę visuomenės atsinaujinimo politiniuose ir kultūriniuose procesuose, po nepriklausomybės atkūrimo pradėjo atrodyti „atsilikę nuo gyvenimo, negalintys nieko pasakyti apie 'laukinio kapitalizmo' tikrovę". Būtent į šiuos skaitytojų lūkesčius, Viliūno teigimu, atsiliepė nauji rašytojai, tarp jų ir Malūkas, debiutavęs būdamas jau brandaus amžiaus (47 metų).

Į literatūros lauką Malūkas įžengė neturėdamas ypatingų literatūrinių ambicijų. Jo *habitus* formavosi su menais ir humanitarika nesusijusiuose socialiniuose laukuose: Malūkas baigė Lietuvos veterinarijos akademiją, dirbo veterinarinės-sanitarinės stoties viršininku, technikumo dėstytoju, vėliau studijavo aspirantūroje, dirbo mokslinį darbą. Šios patirtys, taip pat aistra medžioti paliko ryškų pėdsaką Malūko kūryboje. Pertvarkos ir Atgimimo metais jis susidomėjo naujai atsiveriančiomis verslo galimybėmis ir nutolo nuo mokslinės veiklos (Malūkas, 2025b). Paklaustas, kas paskatino devintojo dešimtmečio pabaigoje imtis grožinės kūrybos, Malūkas nurodė du dalykus: jį įkvėpusį draugo (ne rašytojo, bet išleidusio knygą) pavyzdį ir jausmą, kad, nepaisant sėkmingų verslų, gyvenime kažko trūko, kad jis kaip asmenybė savęs iki galo neišreiškė kitose veiklose (Malūkas, 2025b).

Kaip pasakoja Malūkas, pirmasis romanas *Kraujo skonis* buvo parašytas „savo malonumui" (Malūkas, 1995c, p. 3). Jis įteiktas „Vagos" leidyklai, kuri perdavė rankraštį „Horizontui" (Malūkas, 2025a). Debiutinis Malūko romanas išėjo 35 000 egzempliorių tiražu, vėliau sulaukė kelių papildomų leidimų[5]. Knygos viršelis informavo, kad tai

[5] 1994 m. išleisti du pakartotiniai leidimai (visi leidimai skirtingais viršeliais): antras – 5 000 tiražu, trečias – 7 000. Kaip teigia Malūkas, jam tekę matyti parduodamų ir nelegalių romano kopijų.

žanrinės ir pramoginės literatūros kūrinys: „Nuotykių romanas apie mafiją“ (Malūkas, 1992) (vėlesniuose leidimuose šio žanrinio priskyrimo atsisakyta: antrasis leidimas – „nuotykių romanas“, trečiasis – „romanas“). Antrojo Malūko romano *Juodieji želmenys* pirmasis leidimas taip pat pristatytas kaip „nuotykių romanas“ (antrasis leidimas – tik „romanas“). Šio romano anotacijose (jų dvi) skaitytojo smalsumą siekiama sužadinti dvejopai: apeliuojant į tikroviškumą („Romano autorius remiasi gyvenimo faktais apie sekso industrijos mafiją“) ir į ugdomąjį (dvasinį) aspektą („Autorius romane mėgina išsiaiškinti, kodėl vieni renkasi dvasingumą, o kiti tarnauja tik kūnui“). Minėti Malūko romanų ypatumai – tikroviškumas ir net socialinis angažuotumas, bet drauge polinkis kelti filosofinius klausimus (apie žmogaus gyvenimo prasmę, likimo ir laisvos valios santykį, gėrį ir blogį) – būdingi visai rašytojo kūrybai.

Pirmiesiems Malūko romanams labiau tiktų ne žanrinė, o *bestselerio* etiketė. Kaip pažymi Matthew Schneideris-Mayersonas, žanro kategorijos centrinę vietą popliteratūros tyrimuose kvestionuoja bestselerio fenomenas, nes jam būdinga peržengti žanro ribas, derinant dviejų ir daugiau žanrų formules (Schneider-Mayerson, 2010, p. 31). Malūko romanai turi kriminalinių, nuotykinių, santykių romanų bruožų, kartais mistikos elementų ir net pretenzijų į „gyvenimo vadovo“ statusą, t. y. romanai nepaiso ribų ne tik tarp įvairių pramoginės literatūros žanrų, bet ir tarp mimetinės ir spekuliatyviosios literatūros, fikcinių ir nefikcinių žanrų. Toks žanrinis derinys, nors ir paliekantis nenuoseklumo įspūdį, tiesiogiai susijęs su pagrindine Malūko romanų stiprybe – intriguojančiu siužetu (tai pažymi ir Viliūnas[6]), nes žanrinis neapibrėžtumas atveria daugiau galimybių siužeto posūkiams.

Leidybinės strategijos prasme tik 1992–1993 m. Malūkas buvo pozicionuojamas kaip žanrinių romanų autorius. Pradedant romanu *Moters kerštas*, paratekstuose ryškėja autentiškesnė Malūko strategija, kuriai būdingas rašymo tikslo iškėlimas – žmogaus likimo dėsningumų tyrinėjimas. Toliau pateikiama ištrauka iš „Autoriaus žodžio“, atliekančio įvado funkciją:

> *Tai – nevisai romanas. Tai – žmogaus likimo apmąstymas, tai – iš dalies tikrovėje vykę įvykiai. [...]*
>
> *Tu tiki, kad žmogus – chaotiškai besikepurnėjantis vabalėlis plačiame vandenyje? Aš taip pat tuo netikiu. Tai kas tas žmogaus likimas?[...]*
>
> *Šia knyga siekiau sužadinti Tavo, mielas skaitytojau, smalsumą. Jei perskaitęs bandysi atsakyti į klausimus: kodėl aš gyvenu, kam aš gyvenu, kodėl toks, o ne kitoks mano gyvenimo būdas...*
>
> *...aš manysiu, kad savo užduotį įvykdžiau.* (Malūkas, 1994a, p. 5)

„Autoriaus žodyje“ pateikiama Malūko kūrybinė programa (individualaus likimo paslapčių gvildenimas), kuriai jis liks ištikimas ir vėliau, kai imsis kitų literatūros formų. Šiai programai, nepaisant pamokomojo aspekto, būdingas tam tikras demokratiškumas – į kiekvieną skaitytoją autorius kreipiasi kaip į unikalų, mįslingą likimą išgyvenantį subjektą.

[6] „Išradingi siužetai ir tikroviška veiksmo aplinka – didžiausia Malūko romanų stiprybė“ (Viliūnas, 2003, p. 292).

Taip konstruojama komunikacinė situacija, nebūdinga elitiniam menui: tai ne išskirtinių gabumų autorius, adresuojantis savo kūrinius išprususiam skaitytojui neišmanėlių minios apsupty, bet autorius *toks, koks yra*, su visais savo netobulumais, mezgantis dialogą su eiliniu skaitytoju, kurio unikalumą pripažįsta.

Pirmieji Malūko romanai pasiekė skaitytojus ir išpopuliarėjo be aiškių „Horizonto“ leidyklos rinkodaros ir platinimo strategijų – honorarai autoriui buvo išmokėti jo knygomis, kurias, norėdamas užsidirbti, turėjo realizuoti pats (Malūkas, 2025b). Žinoma, Malūko romanų sėkmė neatsiejama nuo dešimtojo dešimtmečio „skaitymo bumo“. Sprindytės teigimu, 1991 m. vyksta leidyklų krizė, bet jau apie 1992–1995 m. komercinės leidyklos imasi iniciatyvos „ir prasideda visas šis gamybinis procesas, populiariosios literatūros proveržis, tapęs pelningiausia leidybos pramonės šaka (greta vadovėlių)“ (Daugirdaitė et al., 2008). Malūko *habitus* leido jam pasinaudoti šio proveržio galimybėmis. Kaip teigia pirmųjų Malūko romanų redaktorė Rita Kubilienė, šių romanų sėkmę lėmė tiek vidinės savybės („teksto ritmas“), tiek kontekstas – knygų prekystaliai tuo metu buvo nukloti daugiausia „skausmingais tremtinių prisiminimais bei prastais vertimais“ (Baltrušaitytė, 2002, p. 40).

Paskatintas debiutinio romano komercinės sėkmės, Malūkas nusprendė atsisakyti kitų veiklų ir susitelkti į romanų rašymą. Ketvirtasis romanas *Šiukšlyno žmonės* (1995) išleistas ne „Horizonto“, o naujai įsteigtos Panevėžio leidyklos „Magilė“, į kurią Malūkas atėjo jau kaip žinomas, pelną nešantis rašytojas. „Magilė“ išleido visas vėlesnes jo knygas ir pakartojo pirmųjų trijų romanų leidimus.

Kriminalinės nuotykinės intrigos fone pirmieji Malūko romanai vaizduoja cinišką posovietinę visuomenę: susvetimėjimą šeimoje (romane *Juodieji želmenys* žmona buitiškai numarina savo sergantį vyrą, dukra nekenčia mamos), socialinę nelygybę ir neteisingumą, kuris pelno siekiančioje aplinkoje ne tik toleruojamas, bet dažnai ir apdovanojamas. Geriems žmonėms nuolat nutinka blogi dalykai (pavyzdžiui, Astra romane *Juodieji želmenys*), o pasirinkusieji „blogį“ toli gražu ne visada nubaudžiami (*Kraujo skonio* pabaiga). Naratyvai turi tragedijos bruožų, vienareikšmiškai laimingų pabaigų nėra, todėl kyla klausimas – kokia čia „pramoga“? Toliau bandysiu paaiškinti, kuo, mano požiūriu, Malūko romanai galėjo išsiskirti žanrinės raštijos fone ir kodėl buvo plačiai skaitomi tiek vyrų, tiek moterų.

Pradedant romanu *Moters kerštas*, Malūko literatūrinėje strategijoje tampa akivaizdus mistinis ezoterinis matmuo, kuris irgi laikytinas laikmečio žyme. Toliau cituojama pastraipa iš „Autoriaus žodžio“ demonstruoja Malūko rašyme vykstančią įvairių žinojimo paradigmų samplaiką:

> *Tai kas tas žmogaus likimas?*
> *Kas jį lemia?*
> *Dievas?*
> *Paprastam žmogui – tai per plati sąvoka. Konkretesnį atsakymą rasime studijuodami filosofų darbus, gilindamiesi į magijos filosofiją. Rasime paaiškinimų studijuodami astrologiją ir chiromantiją. [...] Iš tikro: kas pažįsta vynuoginių sraigių biologiją, tam visiškai nesunku nuspėti sausrą ar lietingą orą.* (Malūkas, 1994a, p. 5)

Malūko visatoje puikiai sugyvena mokslas ir alternatyvios pasaulio pažinimo paradigmos. Veikėjai ir laikotarpio realijos gali būti atpažįstami, bet pats veiksmas vyksta ne „atkerėtame“ (angl. *disenchanted*) moderniame racionaliame pasaulyje. Kad ir kokie žiaurūs būtų Malūko romanų veikėjų likimai, jie skleidžiasi tokios pasaulio vizijos kontekste, kur viskas susiję ir prasminga, kur išlieka transcendentinio teisingumo galimybė, taigi skaitytojas nepaliekamas be paguodos. Pavyzdžiui, romanas *Šiukšlyno žmonės* baigiamas paauglės Gustės nužudymu, bet staiga pasakojimo žiūros taškas pasikeičia ir sielos egzistavimas pateikiamas kaip duotybė iki tol spekuliatyvumo nedeklaravusiame naratyve:

> *Nepaprastai ryškiai visiškoje tamsoje Gustė mato savo kūną. Subadytą, įkištą į polietilenį maišą, nebeatpažįstamai pasikeitusį, svetimą. [...]*
>
> *Rodėsi, dvasia galutinai atitrūko nuo kūno, ir liko tik neapčiuopiama erdvė, svaigus, jokiais pojūčiais nenusakomas aukštis ir ištirpęs laikas.*
>
> *Dingo skausmas, baimė ir šviesa.* (Malūkas, 1995b, p. 300)

Romanų paratekstai nepateikia žanrinės afiliacijos su moksline fantastika ar kitais spekuliatyviaisiais žanrais, todėl žanrinės konvencijos žlunga – ne dėl sąmoningo autoriaus apsisprendimo, o dėl savotiško pertekliaus, pasidavimo rašymo stichijai: „Manau, kad be transo būsenos neįmanoma gerai parašyti“ (Malūkas, 1995c, p. 3). Šis žanrų rėmuose neišsilaikantis Malūko romanų svaigulys rado nemažai gerbėjų posovietinėje visuomenėje, bet erzino profesionaliąją kritiką. Pavyzdžiui, laikraštyje pasirodė sarkastiška „Moters keršto“ recenzija:

> *Ši knyga – kaip didžiulė dešra, į kurią sukimšta absoliučiai viskas, kas turi geriausią paklausą. [...]*
>
> *„Kas čia?! Kas?!!! O, Viešpatie!!! Galima išprotėti!!“ – ne kartą visa gerkle klykia autorius, ir aš visiškai pritariu, skaitydama, kaip mirusių senučių lavonai astralinių kūnų pavidalu skraido iš Ylakių link Ukmergės [...]*
>
> *Siužetas nuklysta į tokius šabakštynus, kad pabaigoje autorius per pusę puslapio pagamina tris lavonus ir papuošia finalą tautiniu atviruku: Gvidas Senkus, apžėlęs didžiule barzda, ilgais plaukais, drobiniais marškiniais, sėdi girių trobelėje ir vis atstumia ištikimą moterį, nes jo likimas ne tas.* (Knygagraužė, [1995])

Vakaruose populiarioji kultūra ryškiai dalyvauja „naujame pasaulio užkerėjime“ (angl. *the re-enchantment of the world*) (Murdock, 2008). „Naujojo užkerėjimo“ sąvoka įvardija tam tikrą šiuolaikinės masių kultūros tendenciją pasiilgti ir bandyti atkurti stebuklo, paslapties, dvasinės reikšmės jausmą. „Naujojo užkerėjimo“ kultūrinėse praktikose iškeliama subjektyvi patirtis, intuicija, ryšys su gamtos pasauliu ir transcendentine realybe. Literatūros laukas, kitaip negu mokslo ar politikos, niekada nebuvo ištrėmęs iracionalumo. Greičiausiai, užkerėto pasaulio nostalgija skirtingai reiškiasi populiariajame ir elitiniame mene, tačiau šiai nuojautai patvirtinti (ar paneigti) reikėtų atskiro tyrimo. Šio straipsnio kontekste svarbu tik tai, kad Malūko romanai, viena vertus, atliepė posovietinės visuomenės susidomėjimą „naujojo užkerėjimo“ praktikomis, kita vertus, rašytojo atvirai deklaruojamas rimtas požiūris į „magijos filosofiją“ atsvėrė skaitytojui personažų likimų atpažįstamą žiaurumą.

„Laukinis“ romanistas prie Rašytojų sąjungos durų, arba simboliniai kapitalų karai

Išleidęs keturis romanus, Malūkas išgarsėjo kaip bestselerių autorius, kuris ne tik išgyveno iš kūrybos, bet dar ir sugebėjo pagerinti savo gyvenimo sąlygas[7]. Didžiųjų miestų ir regionų žiniasklaida noriai kalbino Malūką, prisidėdama prie rašytojo-įžymybės įvaizdžio kūrimo: „Lyg šaltinis prasiveržęs talentas“ (Malūkas, 1994b, p. 3), „Keturios pakopos iš tamsos į šviesą“ (Malūkas, 1994c, p. 8), „Bedarbis, Keliakiemyje rašantis romanus“ (Malūkas, 1995c, p. 3); „Daug žadėjusiojo atsivėrimas“ (Malūkas, 1995d, p. 9); „Kūryba – sielos pirtis“ (Malūkas, 1995e, p. 2). 1997 m. *Kauno dienos* paskelbtas interviu pavadintas tiesiog „Edmundas Malūkas“ (Kuzmickaitė, 1997) – rašytojo vardas jau buvo įgijęs tam tikrą simbolinį kapitalą ir jo pakako skaitytojams sudominti.

Profesionalioji kritika neskyrė dėmesio Malūko kūrybai arba minėjo jį ironiškai. Pavyzdžiui, Kęstutis Navakas, apžvelgdamas perkamiausias 1995 m. knygas, rašo, kad Malūko romanas *Šiukšlyno žmonės* orientuojasi „į laikraštinį stilių bei problematiką“, kad knyga išleista „gražiai pavadintos leidyklos“ ir kad „meilės aprašymas 212 puslapio antroje pusėje taip ir taikosi griebti už širdies“ (Navakas, 1995, p. 21). Dėl tokios padėties Malūkas (1995d, p. 9) ne kartą apgailestavo: „Blogai tik, kad profesionalioji kritika tyli. O ji reikalinga, kad išvengčiau falšo.“ Vis dėlto teigiamų recenzijų stoka[8] nesutrukdė Malūkui pateikti dokumentus stoti į Rašytojų sąjungą. Apie stojimo peripetijas rašytojas papasakojo laikraščiui *Trakų žemė* savo 80-mečio proga:

> *Stojant reikia trijų rašytojų sąjungos narių rekomendacijų. Parašė poetė Violeta Šoblinskaitė, kitą poetas Juozas Nekrošius. […] Kai po savaitės atėjau rekomendacijos, Vytautas Sirijos Gira […] [į] mane ilgėliau pasižiūrėjęs ir sako: nepriims tavęs į Rašytojų sąjungą. Niekam tu toks ten nereikalingas. Dėl pavydo suės. Kaip ir aš ten gyva žaizda. […] Ir nepriėmė. Kabinete buvo susirinkę gal dvi dešimtys rašytojų. Už durų prastovėjau net 4 valandas. […] TV serialo „Giminės“ scenarijaus autorius Bronius Bušma „gavo“ 8 balsus „už“, o man pritrūko vieno balso.* (Malūkas, 2025, p. 9)

Malūkas suvokia savo neįstojimą kaip biurokratinį reikalą, turintį simbolinės diskriminacijos elementų. Visai kitaip šis įvykis interpretuojamas iš literatūros eksperto pozicijos: „Dėl tokių trūkumų Malūkui nepavyko įstoti į amato prestižą sergstinčią Lietuvos rašytojų sąjungą“ (Viliūnas, 2003, p. 293). Viliūnui Rašytojų sąjungos sprendimas atrodo objektyvus ir atitinkantis Malūko talento mastą. Straipsnio skyrių apie Malūko kūrybą Viliūnas (2003, p. 293) baigia taip: „Rašytojo talento ribas rodo ir rengiant šią apžvalgą išleistas romanas *Duženos*, kuriame bandymas pavaizduoti dviejų surizgusio likimo šeimų narių išgyvenimus yra visiškai nesėkmingas“. Cituojami Viliūno teiginiai demonstruoja, kaip autonominiame ribotos gamybos polaukyje veikia kultūrinė talento mitologija. Bourdieu (1996, p. 229) teigimu, meno kūrinio vertė gaminama ne menininko, o paties lauko kaip

[7] Tai pasirodė svarbu pabrėžti ir Viliūnui (2003, p. 291): „Iš honorarų rašytojas Trakų rajone nusipirko žemės, pasistatė namą ir yra vienas iš nedaugelio Lietuvos literatų, galinčių pragyventi iš kūrybos.“

[8] Minėtina, kad pirmuosius Malūko romanus recenzavo ir teigiamai įvertino Juozas Nekrošius, tuometis Kultūros ministras (Nekrošius, 1994, p. 8).

ypatingos įsitikinimų visatos, kurioje meno kūrinio vertė sukuriama kaip fetišas per tikėjimą menininko kūrybine galia. Neapčiuopiama talento savybė autonominiame polaukyje yra esencializuojama – talentas arba yra, arba jo nėra; talentas yra tarsi *iš prigimties* arba elitinis, arba masinis. Talento neįmanoma įgyti ir praplėsti jokiu kryptingu darbu, bet tuo pat metu jį galima prarasti, pasidavus ekonominėms ar ideologinėms pagundoms. Populiarieji rašytojai priešinasi tokiam požiūriui savo veikla, bet kartu, žvelgdami į save „kito" akimis, prisipažįsta esą „vidutinybės" (Kalėda, 2008), atvirai kalba apie talento nebuvimą[9] arba atsisako vadintis rašytojais („rašytoju savęs nelaikau", – teigė Malūkas viename iš pirmųjų interviu (Malūkas, 1995d, p. 9)).

Rašytojų sąjunga, buvusi institucionalizuotu sovietinio literatūros lauko centru, naujoje sociokultūrinėje aplinkoje perkuria save, siekdama įkūnyti autonominį literatūros lauko polių. Bandydamas įstoti į Rašytojų sąjungą, Malūkas pripažįsta šios institucijos konsekracinę galią. Minėtina, kad populiariųjų autorių strategija Rašytojų sąjungos atžvilgiu galima ir kitokia. Pavyzdžiui, Edvinas Kalėda (Giedrius Rekašius) teigia niekada nesiekęs tapti šios sąjungos nariu:

> *Nė minties tokios nebuvo. […] Ką man veikti tame „kolūkyje"? Kartą metuose apsilankyti suvažiavime? Buvau. […] Sėdi trys šimtai rašytojų. Iš tribūnos liejasi kalbelės apie rašytojų pareigas, priedermes, atsakomybes. Nyku. Be to, stojant į sąjungą, reikia pereiti komisiją, savotišką teismą, kur įkainojamos tavo vertybės. […] Kam man tas cirkas?* (Kalėda, 2008)

Taigi Kalėdai (2008), kitaip negu Malūkui, Rašytojų sąjunga ir net visa šiuolaikinė lietuvių literatūra reprezentuoja pasenusį požiūrį į literatūrinį amatą („kolūkį"), su kuriuo nesiekiama tapatintis. Malūko bandymą stoti į Rašytojų sąjungą ir Kalėdos teiginius skiria dešimtmetis, per kurį populiarioji literatūra „suvešėjo" ir įsitvirtino kultūros lauke. Naujame tūkstantmetyje populiarieji rašytojai atvirai deklaruoja abejingumą literatūros ekspertų „teismui" ir kaip aukščiausią autoritetą iškelia skaitytoją-pirkėją: „Prieš skaitytoją ir žiūrovą reikia ne mėgautis savo intelektu, apsiskaitymu, o kalbėti žmoniška, suprantama kalba" (Kalėda, 2008). Vis dėlto Malūko strategijoje į skaitytoją orientuotas demokratiškumas, vienokiu ar kitokiu pavidalu būdingas visiems populiariesiems rašytojams, derinamas su „klasicistine" rašytojo kaip moralinio autoriteto, gyvenimo mokytojo poza: „proza yra gyvenimo vadovėlis, kurį rašyti galima tik turint didžiulį gyvenimo ir žinių bagažą" (Malūkas, 1995d, p. 9); „skirtingai nuo kitų meno rūšių proza suteikia skaitytojui ne įspūdį, o moko gyventi" (Malūkas, 1995e, p. 2); „rašytojo priedermė – parodyti, kad galima surasti gėrį ir šviesą, įveikus blogį ir tamsą" (Malūkas, 1994c, p. 8).

Bourdieu teigimu, simbolinė galia ir simbolinis kapitalas įgyjami laikantis autonominio lauko žaidimo taisyklių. Ribotos gamybos polaukyje vienas svarbiausių autentiškumo kriterijų yra ekonominis nesuinteresuotumas, taigi populiarieji rašytojai, atvirai pripažįstantys, kad turi komercinių interesų, iš karto suvokiami kaip svetimkūniai. „Absoliuti

[9] „'Ir rašo. Be jokio talento, bet argi tai bėda?' – pasakotojos vardu ant savo romano *O šventasis naivume!* viršelio užklausia 'Vagos' debiutantė Rasa Velijevaitė" (prisimena Jūratė Sprindytė diskutuodama apie popliteratūros suvešėjimą (Daugirdaitė et al., 2008, p. 85)).

laisvė, – rašo Bourdieu, – išaukštinta kūrybinio spontaniškumo gynėjų, priklauso tik naiviems ir neišmanantiems“ (Bourdieu, 1996, p. 235). Įžengiantys į literatūros lauką „sumoka įėjimo mokestį, kuris iš esmės susideda iš konkretaus elgesio ir raiškos kodekso įvaldymo“ ir atranda „laisvės visatą su apribojimais“ (Bourdieu, 1996, p. 235). Naujoko laisvė leido Malūkui parašyti romanus, kuriems jau turintys reputaciją rašytojai vargu ar būtų pasiryžę, o „elgesio kodekso“ pažeidimai, kuriems postmodernizmo laikais priskirtinas ne tik verslumas, bet ir, pavyzdžiui, rašytojo-mokytojo poza (lydima konservatyvios moteriškumo–vyriškumo filosofijos), trukdė sulaukti platesnio rašytojų ir kritikų cecho palaikymo. Sykiu žiniasklaidos sukurtas populiaraus rašytojo Malūko įvaizdis atvėrė visiškai naujas galimybes jo *habitus* reikštis. Malūko sukauptas ekonominis, socialinis ir simbolinis-medijinis kapitalas buvo lengviau konvertuojamas į politinį, negu į simbolinį-literatūrinį. Nuo 2000 m. Malūkas buvo Trakų rajono savivaldybės tarybos nariu, o 2003 m., 2008 m. ir 2009 m. ėjo Trakų rajono savivaldybės mero pareigas. Pokalbio metu Malūkas patvirtino, kad buvo pakviestas įsitraukti į politinę veiklą būtent kaip „žinomas rašytojas“ (Malūkas, 2025b).

Naujų galimybių paieškos: žanriniai ir stilistiniai Malūko strategijos pokyčiai

Debiutuodamas Malūkas neturėjo literatūrinių ambicijų, tačiau, sulaukęs kritikos, pradėjo siekti didesnio meistriškumo: ėmėsi kitų žanrų, tobulino stilių. 1998 m. 5 000 egzempliorių tiražu pasirodo rinkinys *Vilko duona*, sudarytas iš 11 apsakymų, kurių ankstyviausias datuojamas 1987 m., o naujausi – 1998 m. Visuose rinkinio apsakymuose svarbus naratyvinis vaidmuo tenka gyvūnams: šunims („Taška“, „Šuniška aistra“), katinui („Mįslė“), paukščiams (vanagas „Keršte“, „Gulbės mirtis“), medžiojamiems miško žvėrims („Kovarsko šernas“, „Briedis raudonas“, „Vilko duona“, kiaunė „Ruzgio ligoje“) ir net žuvims (lydeka „Palūšės legendoje“, „Šamas“). Lakoniškai pasakojamos gyvūnų ir paprastų žmonių nepaprastos istorijos: paauglys prisijaukina vanagą ir jo padedamas nori atsikratyti patėvio; vieniša moteris gyvena santykiaudama su šunimi; vedęs vyras suvedžioja keistuolę mergaitę ir abu pražudo; šeimoje smurtaujantis vyras užmuša su juo išsiskyrusią žmoną ir pasikaria kalėjime. Viename apsakyme įtaigiai pasakojamas medžioklės epizodas iš šerno, sugebėjusio pergudrauti žmones ir išvengti mirties, perspektyvos. „Autoriaus žodyje“ pabrėžiama, kad „knygoje nėra nei vieno iš piršto laužto rašinio“, visi jie vienaip ar kitaip pagrįsti gyvenimo faktais. Autorius retoriškai klausia: „Koks meno kūrinys svaresnis: ar tas, kuris vos paliečia daugelio jausmus, ar tas, kuris tik keletą žmonių varo iš proto? Kas svarbiau: gylis ar plotis?“ Prisipažįstama, kad siekiama abiejų tikslų: „Noriu tikėti, kad vieni ras tą plotį, o kiti – gal ir gylį“ (Malūkas, 1998, p. 5). Rašytojo požiūriu, pats gyvenimas, kurio mįsles, siužetus ir dėsnius siekia užčiuopti savo kūryboje, atsakingas už rezultatą: „Koks gyvenimas, toks jo ir plotis, ir gylis“ (Malūkas, 1998, p. 5). Palikdamas nuošalyje modernistinę (tuo labiau – postmodernistinę) meno filosofiją, Malūkas vadovaujasi mimetiniu požiūriu į literatūrą, per daug jo nekomplikuodamas. Vis dėlto santykis su skaitytoju, nors ir mezgamas tiesiogiai, nėra vienareikšmis. Rašymo savitiksliškumas

neišvengiamas, todėl skaitytojo tarsi atsiprašoma: „apsakymus sukūriau, deja, ne Tau, o sau“, „kartais taip pasiilgstu rašymo, kad viską metęs puolu ir rašau“ (Malūkas, 1998, p. 5). Malūko kūrybinei strategijai „autoriaus mirties“ idėja nėra aktuali – autorius reiškiasi ne tik paratekstuose, bet ir įvairiais būdais pačiame tekste. Pirmiausia – per kreipimąsi į skaitytojus: „nulaužiu savo principą, skaitytojau, ir susigėdęs išsipasakoju“ (Malūkas, 2012, p. 340), kaip „išminties“ instancija ir kaip aistringas skriptorius (daugelyje Malūko romanų aptinkama didžiosiomis raidėmis užrašytų žodžių, šauktukų, balsių dauginimų).

2002 m. publikuotas romanas *Duženos* yra savotiškas „malūkiškojo“ bestselerio išardymas. Leidėjos žodis apatinėje viršelio dalyje pažada, kad „[š]įkart E. Malūkas – dar jausmingesnis, subtilesnis, įdomesnis, nors ir sudėtingesnis“ (Malūkas, 2002). Pats rašytojas vadina šį romaną „psichologiniu“ (Malūkas, 2016b). Dešimtojo dešimtmečio Malūko romanuose tekstu, raiška nesiekta atkreipti skaitytojų dėmesio, tačiau *Duženose* skaitymas sąmoningai apsunkinamas. Pirmiausia, prozai įprastas sakinių užrašymas nuo pirmųjų romano puslapių suyra, tekstas tampa itin ekspresyvus, vietomis grafinis jo apipavidalinimas priartėja prie poezijos (vienas ar keli žodžiai eilutėje). Antra, ankstesniems Malūko romanams būdingas skaidrus chronologiškas pasakojimas (įvykių seka, aplinkybės, vietos ryšiai tarp epizodų aiškūs ir nereikalauja iš skaitytojo ypatingų suvokimo pastangų), o *Duženose* skaitytojas iš karto įžengia į sutrikusios psichikos veikėjo pasaulį, kuriame karaliauja „CHAOSAS“ (Malūkas, 2002, p. 10). „Autoriaus žodyje“ teksto chaotiškumas lyg ir paaiškinamas pasąmonės paslaptimis, rašymo transu: „Keista, kaip sluoksniuojasi romano siužetas. Gal tai mistika, gal mano dalia, gal kažkieno valia? Kam priklauso mano ir Tavo protas, valandos prie rašomojo stalo, pagaliau ranka, virpinanti rašiklį?“ (Malūkas, 2002, p. 5). *Duženose* žodžio materialumas staiga įgyja papildomą krūvį. Pagrindinis veikėjas „beprotis“ Karlas Dumba, iš pavydo nužudęs savo žmoną, naktimis „rašo dvasinės apraksijos apreiškimus“ (Malūkas, 2002, p. 300), taigi vizualiai eilėraščius primenančios teksto atkarpos lyg ir priklauso jo autorystei.

Sprendžiant iš kelių 2020–2025 m. atsiliepimų *Goodreads*, romanas *Duženos* skaitytojų suvokiamas kaip itin niūrus ir neskaidrus. Pats rašytojas viename iš interviu paminėjo skaitytojos jam išsakytą pažadą, kad po romano *Duženos* Malūko knygų nebeskaitys, nes nebepatinka (Baliutavičiūtė, 2004). Šis romanas laikytinas tam tikru lūžio tašku Malūko strategijoje – įkūnija rašytojo apsisprendimą rašyti kitaip, nebeatsižvelgiant į savo auditorijos lūkesčius. Po *Duženų* rašytojas imasi dviejų jam iki tol nebūdingų žanrų: istorinio romano ir autofikcinio rašymo. Nė vienas iš paskutinių keturių romanų nebeturi įžanginio „Autoriaus žodžio“, nors trumpesnės variacijos atsiranda viršeliuose greta rašytojo nuotraukos.

Pirmasis Malūko istorinis romanas *Karalienė Barbora* (2004) išleidžiamas prabangiu kietu viršeliu, naudojant itin kokybišką dengtą popierių. Nuo tada visi Malūko romanai (tiek nauji, tiek pakartotinai leidžiami ankstyvieji bestseleriai) publikuojami kietais viršeliais. Tai irgi galima interpretuoti kaip strategijos pokytį, autokanonizuojantį gestą. Viršelio žodyje autorius ir toliau deklaruoja atsidavimo rašymo stichijai malonumą ir tikisi, kad „susitikimas“ su skaitytoju įvyks per tam tikrą bendrą juslinę patirtį: „Gal ir jūs pajusite tokį malonų svaigulį skaitydami, kokį jutau rašydamas“ (Malūkas, 2004).

Romanas *Karalienė Barbora*, žiniasklaidoje pristatytas kaip „lūžis“ Malūko kūryboje (Kazakevičiūtė, 2004; Žemulienė, 2004), atrado savo skaitytoją, sulaukė pakartotinių leidimų ir platformoje *Goodreads* pateko tarp dviejų aukščiausiai įvertintų ir labiausiai komentuojamų Malūko knygų. Elžbieta Banytė (2011, p. 160) straipsnyje „Barboros Radvilaitės portretas literatūroje ir istorijoje“ giria Malūką, kad jis gražiai pritaikė savo romane Barboros Radvilaitės laiškų nuotrupas, suteikdamas tekstui „ne tik autentiškumo, gyvumo pojūtį, bet ir istorinės tiesos atspindį“. Banytės (2011, p. 160) nuomone, Malūko „sukurta literatūrinė Barbora yra artimiausia realiajai, istorinei Barborai“.

2009 m. išleistos dvi autofikcinės Malūko knygos: romanas *Dilgės* ir novelių romanas *Likimų šnekos*. *Dilgių* anotacija bene trumpiausia iš visų Malūko knygų: „Suaugusių žmonių žaidimai šiandieninėje Lietuvoje.“ Į viršelį iškeltos aforistinio pobūdžio citatos iš romano teksto, pasirašytos žodžiu „Autorius“ (greta – Malūko nuotrauka): skaitytojui tarsi siūloma tapatinti intradiegetinį pasakotoją su autoriumi – Malūku. Joks paratekstas nenurodo, kad romanas priklauso autobiografiniam ar memuariniam žanrui, todėl laikytinas autofikcija. Romane pasakojama dviejų nemeilėje gyvenančių sutuoktinių, sėkmingai dalyvaujančių korumpuotoje politinėje veikloje, santykių istorija. Pasakotojas lanko asmeninio tobulėjimo ir psichologinio „apsivalymo“ seminarus, kurių metu skatinamas prisiminti skaudžius vaikystės įvykius. Naratyvas įdomiai pasisuka – pasakotojas tarsi atlieka „išpažintį“ tam, kad galėtų užmiršti praeitį, tačiau, baigdamas pasakoti savo istoriją, prisipažįsta, jog iš tiesų nieko pamiršti nenori. Pasakojimo akto metu iškylantys dalykai įtikina pasakotoją, kad jam svarbu ne pamiršti, o iš naujo išgyventi, įminti tam tikras asmeninės istorijos mįsles, pamatyti (ir suprasti) savo tėvus jau nebe nuskriausto vaiko, bet subrendusio, savų „nuodėmių“ prikaupusio žmogaus akimis. Pasakojimas baigiamas savotišku katarsiu: „Ir beprasmis mano gyvenimas, Mama. Panašus į tavo“, „Viską prisimenu ir nieko neišsitryniau“ (Malūkas, 2012, p. 335).

Likimų šnekos pristatomos apatinėje viršelio dalyje kaip „visumos trupinių knyga – likimai šalia medžioklių“. Šią knygą sudaro 88 trumpi apsakymai (ir miniatiūros), kilę iš bendravimo su gamta, žmonėmis ir gyvūnais patirties, sukauptos „per pusšimtį medžioklės metų“ (Malūkas, 2009). „Medžioklė – valkatavimo būdas, o gal savęs pateisinimo priežastis?“ – retoriškai klausia viršelyje autorius. *Likimo šnekų* pasakotojui taip pat būdingas atvirumas, dėl kurio romanuose atsiranda grožinėje lietuvių literatūroje retai gvildenamų temų (pavyzdžiui, *Dilgėse* aprašoma, kaip vienas kitam nebepatrauklūs sutuoktiniai prisiverčia mylėtis, kad galėtų susilaukti vaikų; *Likimų šnekose* reflektuojama brakonieriavimo patirtis). Atrodo, kad, ieškodamas tinkamiausios raiškos „likimo temai“, Malūkas išbando įvairius žanrus ir rašymo būdus, gilinasi į bendraamžių ir istorinių asmenybių biografijų vingius tik tam, kad galiausiai išdrįstų priartėti prie savo paties likimo kaip didžiausios neįmenamos mįslės.

Reikšmingiausiu savo kūriniu pats rašytojas laiko 700 psl. istorinį romaną *Vytauto žemė*. Romanas išleistas 2016 m. (iki šiol tai naujausia Malūko knyga). Anotacijoje teigiama, kad *Vytauto žemė* yra „lietuvybe pavergiantis romanas“, kurio centre – Vytauto Didžiojo, jo žmonos Onos ir jų artimųjų charakteriai ir likimai. Sykiu tai savotiškos grožinės etnografijos veikalas, nes Malūką domino ne tik istorinės reikšmės įvykiai, bet ir laikotarpio kasdienybė, XIV a. papročiai ir buitis. Pasakotojo kalba stilizuota, vietomis

pakylėta ir ritmizuota, vartojama senovinių žodžių, tačiau kartu neprarandamas Malūkui būdingas pasakojimo dinamiškumas: trumpi, kelių žodžių sakiniai-pastraipos pakaitomis su ilgesnėmis aprašomosiomis pastraipomis, staiga prasidedantys ir pasibaigiantys dialogai, dažni dvitaškiai, šauktukai, anaforos. Ši Malūko knyga turi daugiausia paratekstų knygos pabaigoje: trumpi biografiniai straipsniai apie kai kurių veikėjų prototipus, padėkos institucijoms, mokslininkams ir kitiems aprašomojo laikotarpio specialistams už konsultacijas ir atsiliepimus, naudotos literatūros sąrašas, pridedamas ir LDK žemėlapis. Turint omenyje paruošiamųjų darbų mastą ir tai, kad prie *Vytauto žemės* buvo dirbama septynerius metus (Rinkūnienė, 2016), susidaro įspūdis, jog romanas galėtų būti apgintas kaip tarpdalykinė humanitarinių mokslų disertacija grožinio kūrinio pavidalu. Tai iš tiesų yra Malūko *magnum opus*, iš pirmo žvilgsnio neturintis nieko bendra su pirmaisiais jo romanais, bet, atidžiau įsižiūrėjus, atsiskleidžiantis kaip logiška literatūrinės strategijos tąsa.

Savo istoriniams romanams Malūkas neatsitiktinai pasirenka ikikrikščioniškosios Lietuvos istorijos laikotarpį – čia atranda vietą įvairios rašytojo kompetencijos: artimas Lietuvos gamtos pažinimas per medžioklę, veterinaro žinios, susidomėjimas ezoterinėmis praktikomis. Be to, šis laikotarpis Lietuvos istorijoje ir Vytauto Didžiojo figūra yra itin reikšmingi lietuviškajai tapatybei. Imtis tokio užmojo kaip *Vytauto žemė* reiškia pretenduoti užimti vietą nacionalinės reikšmės rašytojų panteone ir Malūkas tai pripažįsta (Malūkas, 2016b).

Išvados

Edmundo Malūko trajektorija literatūros lauke, apimanti 1992–2016 m. laikotarpį, leidžia pažvelgti į lietuvių literatūros lauką po nepriklausomybės atkūrimo iš naujojo tipo rašytojo perspektyvos. Malūko *habitus* formuojasi su menu ir literatūra nesusijusiuose socialiniuose laukuose, taigi į literatūrą jis atsineša kitokią socialinę ir kultūrinę patirtį, kuri leidžia jam pasinaudoti demokratiškėjančio posovietinio kultūros lauko galimybėmis. Nepaisydamas autonominiam literatūros polaukiui būdingo „elgesio kodekso“, Malūkas kuriam laikui užima skaitomiausio ir perkamiausio rašytojo poziciją lauke. Vis dėlto išlaikyti šią poziciją po populiariosios literatūros suvešėjimo XXI tūkstantmečio pradžioje, naujoms beletristų kartoms įžengus į lauką ir dėl naujųjų technologijų mažėjant popierinių knygų pirkėjų ir skaitytojų skaičiui, nebuvo lengva užduotis. Juo labiau kad pačiam Malūkui, įsitraukusiam į literatūros lauką ir paveiktam jo logikos, pradeda rūpėti ne tik ekonominis pelnas ir rašymo svaigulys, bet ir simbolinis pripažinimas.

Sėkmingai užėmus populiaraus rašytojo poziciją lauke, keisti strategiją rizikinga. Romanas *Duženos*, kurio pavadinimas skamba simboliškai ir Malūko literatūrinės trajektorijos kontekste, neatitiko „eilinių“ skaitytojų lūkesčių horizonto, bet nebuvo aukštai įvertintas ir profesionaliosios kritikos. Po *Duženų* rašytojas ėmėsi istorinių romanų ir autofikcijos bei autokanonizacinių gestų. Istoriniai romanai atrado savo skaitytojus, nors pačiam autoriui, matuojančiam literatūrinę sėkmę dešimtojo dešimtmečio tiražais ir profesionaliosios kritikos dėmesiu, esamas pripažinimas neatrodo pakankamas. Tiek istoriniai Malūko romanai, tiek autofikcinės knygos verti detalesnio aptarimo atitinkamos žanrinės tradicijos kontekste, bet tai jau kito straipsnio užduotis.

Malūko literatūrinės trajektorijos analizė atskleidžia, kad populiariosios literatūros polaukyje kaupiamas simbolinis kapitalas lengviau konvertuojamas į politinį ir medijinį, o ne į specifinį literatūrinį. Modernistinis požiūris į kūrybą ir ekonominis nesuinteresuotumas išlieka privalomi autonominio poliaus dalyviams, o autoriams, sulaukusiems komercinės sėkmės, lieka arba pripažinti savo „vidutiniškumą“ (kaip Edvinas Kalėda), arba, kaip Malūkas, keisti strategiją, rizikuojant prarasti „eilinį“ skaitytoją ir neįgyti „elitinio“.

Lietuvių literatūros laukas po nepriklausomybės atkūrimo sparčiai transformavosi ir turėjo pereiti nuo dešimtojo dešimtmečio „laukinių“ popkultūros procesų prie neišvengiamos industrijos plėtros ir profesionalizacijos. Įprastai tai reiškia, kad individualūs rašytojai tampa mažiau reikšmingais lauko veikėjais negu leidyklos, tačiau Lietuvoje ir šis laikotarpis neužsitęsė. Internetas (skaitmeninių publikacijų galimybė) ir – visai neseniai – dirbtinio intelekto (DI) pažanga naujai įgalino individus: vienas žmogus gali kurti ištisas knygų serijas ir iš karto dalytis kūriniais su auditorija. Sykiu DI įsiveržimas į kultūros ir meno gamybos laukus skatina iš naujo kelti klausimą: kas yra autorius (ir populiarus, ir avangardinis)? Paskelbtas mirusiu dar XX a., jis ir vėl prisikelia – dabar jau kaip dirbtinio subjektyvumo šmėkla. Profesionalių kritikų ignoruojami populiarieji rašytojai, dažnai pozicionuojami ant mėgėjiškumo ir amato ribos, su savo „vidutiniškais“ kūriniais greta dirbtinio intelekto bauginamai nušlifuotų, tobulai bereferenčių tekstų staiga pasirodo jaukiai žmogiški savais netobulumais ir nenuoseklumais – toks savotiškas literatūrinis „hand-made“, kuris ateityje, galimai, taip pat sulauks nostalgiškų vertintojų.

Padėka

Nuoširdžiai dėkoju Edmundui Malūkui už atsakymus į visus mano klausimus, leidimą įrašyti mūsų pokalbį ir jį cituoti bei už galimybę naudotis asmeniniu archyvu.

Literatūros sąrašas

Baltrušaitytė, R., 2002. Apie runkelius ir laisvalaikio skaitinius. *Veidas*, kovo 28 d., p. 40–41.

Baliutavičiūtė, D., 2004. Edmundas Malūkas parašė istorinį romaną. *Lietuvos žinios*, gegužės 8 d., p. 19.

Banytė, E., 2011. Barboros Radvilaitės portretas literatūroje ir istorijoje. *Metai*, 8–9, p. 156–168.

Bikulčius, V., 2010. Euroromanas: iliuzija ar kompleksas? *Acta humanitarica universitatis Saulensis*, 11, p. 111–117.

Bloom, C., 2008. *Bestsellers: popular fiction since 1900*. Palgrave Macmillan.

Bourdieu, P., 1996. *The rules of art: genesis and structure of the literary field*. Trans. S. Emanuel. Stanford University Press.

Bourdieu, P. and Wacquant, L. J. D., 2003. *Įvadas į refleksyviąją sociologiją*. Iš anglų k. vertė V. Poviliūnienė. Vilnius: Baltos lankos.

Brazauskas, N., 2012. Šiuolaikinio lietuvių romano populiarumas: tarp žanro, rinkos ir pozicijos. *Colloquia*, 29, p. 152–169.

Bučys, A., 1997. „Laukiniai“ spaudžia profesionalus. *Literatūra ir menas*, lapkričio 29 d., p. 4–5.

Burokas, M., 1999. XX amžiaus trečiojo–ketvirtojo dešimtmečio populiarioji proza. *Literatūra*, 37(1), p. 133–152.

Butter, M., 2010. Caught between cultural and literary studies. Popular fiction's double otherness. *Journal of Literary Theory*, 4(2), p. 199–216.

Černiavičiūtė, J., 2008. Kūnas vartojimo kultūroje: postmodernizmas, vartojimas, kūnas kaip prekė. *Problemos*, p. 76–86.

Daugirdaitė, S., Jakonytė, L., Jonušys, L., Sprindytė, J. ir Tamošaitis, R., 2008. Populiariosios literatūros suvešėjimas. *Metai*, 10, p. 73–87.

Fiske, J., 2011. *Understanding popular culture*. 2nd edition. Routledge.

Gelder, K., 2004. *Popular fiction. The logics and practices of a literary field*. Routledge.

Genette, G., 1997. *Paratexts. Thresholds of interpretation*. Translated by J. E. Lewin. Cambridge University Press.

Gramsci, A., 1985. *Selections from cultural writings*. Ed. by D. Forgacs and G. Nowell-Smith, translated by W. Boelhower. Harvard University Press.

Jakonytė-Kvedarienė, L., 2005. *Rašytojo socialumas: lietuvių rašytojų savivoka XX amžiaus 10-ajame dešimtmetyje*. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Joshi, P., 2025. A book history of the novel. *Novel: A Forum on Fiction*, 58(1), p. 95–111.

Kačerauskas, T., 2006. Naratyvinis tapatumas ir popkultūra. *Filosofija. Sociologija*, 3, p. 25–30.

Kačerauskas, T., 2016. Elitinė ir masinė kultūra medijų sąlygomis. *Logos*, 88, p. 54–62.

Kalėda, E., 2008. Edvinas Kalėda: pripažįstu – esu vidutinybė. *15min*., lapkričio 24 d. Prieiga internete: <https://www.15min.lt/zmones/naujiena/archyvas/edvinas-kaleda-pripazistu-esu-vidutinybe-1060-68020?utm_medium=copied> [žiūrėta 2025-09-11].

Kazakevičiūtė, A., 2004. Istorija apie Lietuvos karalių meilę ir aistrą. Istorinis romanas „Barbora Radvilaitė“ – lūžis Edmundo Malūko kūryboje. *Galvė: Trakų ir Elektrėnų krašto laikraštis*, gegužės 14 d., p. 19.

Knygagraužė, [1995]. Dėmesio! Lietuviškasis fenomenas. *Edmundo Malūko asmeninis archyvas*.

Kuizinienė, D., 2010. Populiarioji literatūra: žvilgsnis iš leidėjo ir skaitytojo perspektyvos. In: *Šiuolaikinė lietuvių literatūra: muziejinė vertybė ar sezono mada?* Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, p. 14–16.

Kuzmickaitė, J., 1997. Edmundas Malūkas. *Kauno diena*, birželio 21 d., p. 7, 9.

Laukkonėn, T., 2013. *Dainiai be tautos: Lietuvos rusų rašytojų strategijos (po)sovietmečiu*. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Lavrinec, J., 2008. Popkultūra: tekstas ir jo interpretacijos. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 48, p. 165–176.

Lytys, medijos, masinė kultūra, 2005. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 37. Vilnius: Lygių galimybių plėtros centras, Vilniaus dailės akademijos leidykla.

Malūkas, E., 1992. *Kraujo skonis*. *Nuotykių romanas (apie mafiją)*. Vilnius: „Horizonto“ leidykla.

Malūkas, E., 1994a. *Moters kerštas. Romanas*. Vilnius: „Horizonto“ leidykla.

Malūkas, E., 1994b. Lyg šaltinis prasiveržęs talentas. Užrašė Austra Zapolskienė. *Galvė: Trakų rajono laikraštis*, lapkričio 2 d., p. 3.

Malūkas, E., 1994c. Keturios pakopos iš tamsos į šviesą. Kalbėjosi Aldona Svirbutavičiūtė. *Panevėžio balsas: miesto dienraštis*, lapkričio 6 d., p. 8.

Malūkas, E., 1995a. *Juodieji želmenys*. *Romanas. Antras leidimas*. Vilnius: „Horizonto“ leidykla.

Malūkas, E., 1995b. *Šiukšlyno žmonės*. *Romanas*. Panevėžys: „Jono Magilos leidykla“.

Malūkas, E., 1995c. Bedarbis, Keliakiemyje rašantis romanus. Kalbino Danutė Šepetytė. *Brigita* (*Respublikos* priedas), vasario 18 d., p. 3.

Malūkas, E., 1995d. Daug žadėjusiojo atsivėrimas. Kalbėjosi Joana Katinienė. *Lietuva: šalies dienraštis*, kovo 11 d., p. 9.

Malūkas, E., 1995e. Kūryba – sielos pirtis. Kalbėjosi Joana Katinienė. *Galvė: Trakų rajono laikraštis*, sausio 13 d., p. 2.

Malūkas, E., 2002. *Duženos. Romanas*. Panevėžys: Magilė.

Malūkas, E., 2009. *Likimų šnekos. Novelių romanas*. Panevėžys: Magilė.

Malūkas, E., 2012. *Dilgės. Romanas*. Panevėžys: Magilė.

Malūkas, E., 2016a. *Vytauto žemė. Istorinis romanas*. Panevėžys: Magilė.

Malūkas, E., 2016b. Rašytojas Edmundas Malūkas: nėra valstybės užsakymo Lietuvai. *Respublika*, gruodžio 2–8 d., p. 6.

Malūkas, E., 2025a. Edmundui Malūkui – 80: mokslo, literatūros ir politikos žmogus. Kalbėjosi Jolanta Zakarevičiūtė, Aušra Virvičienė. *Trakų žemė*, balandžio 18 d., p. 8–9.

Malūkas, E., 2025b. *Pokalbio su rašytoju Edmundu Malūku įrašas. Kalbėjosi Taisija Oral.* Keliakiemis, liepos 12 d.

Mažeikis, G., 2002. Socialinė kultūros kritika versus popkultūros tyrimai. *Problemos*, 62, p. 109–127.

Mažeikis, G., 2003. Kultūrinio ir simbolinio kapitalo gamyba: „Disney“ fenomenas. *Problemos*, 64, p. 52–63.

Murdock, G., 2008. Re-enchantment and the popular imagination: fate, magic and purity. *Northern Lights*, 6, p. 27–44.

Narbutaitė, L., 2013. *Populiariosios literatūros kanonai šiuolaikiniame moterų romane. Magistro darbas*. Šiaulių universitetas.

Navakas, K., 1995. Taifūnas, vardu „Vaga“. *Kauno diena*, spalio 14 d., p. 21.

Nekrošius, J., 1994. Romanuose – ši diena. *Tiesa*, balandžio 6 d., p. 8.

Ortega y Gasset, J., 2013. *Masių sukilimas*. Vertė E. Treinienė. Vilnius: Vaga.

Pilipauskaitė, V., 2006. Žurnalistinis romanas: tarp pseudobiografijos ir autoterapijos. *Metai*, 11, p. 80–89.

Rinkūnienė, G., 2016. Romanas apie Vytautą Didįjį – beletristinė XIV amžiaus archeologija. *Ūkininko patarėjas*, lapkričio 15 d., p. 14.

Schneider-Mayerson, M., 2010. Popular fiction studies: the advantages of a new field. *Studies in popular culture*, 33(1), p. 21–35.

Sprindytė, J., 2007. Literatūros rinkodaros produktas – žurnalistinis romanas. *Lituanistica*, 4, p. 101–111.

Sprindytė, J., 2022. Ar verta XXI a. priešinti elitinę ir populiariąją literatūrą? In: *Lietuvos mokslų akademijos žinios*. Prieiga internete: <https://www.lma.lt/uploads/Pranesimai%20naujienoms/Akad.%20J.%20Sprindyt%C4%97s%20straipsnis.pdf> [žiūrėta 2025-09-11].

Tereškinas, A., 2013. *Popkultūra: jausmų istorijos, kūniški tekstai*. Vilnius: Kitos knygos.

Vaičiūtė, D., 2024. Lietuvos vaizdiniai populiariojoje literatūroje XX a. dešimtajame dešimtmetyje. In: *Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto studentų mokslo darbai*, p. 68–82.

Vasiliauskas, S., 2018. Pierre'o Bourdieu teorija ir sovietmečio lietuvių literatūros lauko tyrimai. *Žmogus ir žodis*, 20(2), p. 119–131.

Viliūnas, G., 2003. Populiarioji literatūra. In: G. Viliūnas, sud. *Naujausioji lietuvių literatūra (1988–2002)*. Vilnius: Alma littera, p. 289–318.

Žemulienė, L., 2004. Rašytoją užbūrė karalių meilės paslaptis. *Savaitgalis* (*Lietuvos ryto* priedas), gegužės 21 d., p. 6.